

„Én abban, hiszek, hogy nincs semmilyen alternatívája a nyílt beszédnek”

Beszélgetés Seres Lászlóval, a Hírszerző főmunkatársával

Azokban a közéleti ügyekben, amelyeknek „a cigányok” váltak a főszereplőivé, a Hírszerző publicistái nem mulasztották el megtenni a maguk állásfoglalását, sőt elsők között szólaltak meg egy olyan új beszédet követelve, amely a korábbi megszólalásokhoz képest a „nyílt kimondás” talaján áll. Ezzel több szempontból is felhívták magukra a figyelmet: egyrészt nem hagyják magukat besorolni „a cigányokról” folyó politikai beszédnek sem a jobboldali, sem pedig a baloldali áramába, másrészt e kettő elemeit sajátosan ötvözik egymással, ami mindkét nagy politikai táborból értetlenséget váltott ki. Kérdéseinkkel Seres Lászlót, a portál publicisztikai rovatáért felelős főmunkatársát kerestük meg.

■ **anBlok:** *Mennyiben van saját álláspontja a Hírszerzőnek, illetve a publicisztikai rovatnak a cigányokat érintő kérdésekben?*

Seres László: Nincs egységes szerkesztőségi álláspont, nem döntjük el együtt, hogy mi legyen megírva. A bevált szerzők írnak, de ha egy írásuk elfogadhatatlan, akkor vissza is dobjuk. Van egy közös értékrendünk, ami egy gazdaságilag liberális, szabadságpárti értékrend, tehát piacpártiak és államkritikusok vagyunk, az egyéni szabadságjogokat tartjuk tiszteletben. Mindenfajta kollektívizmus ellen vagyunk, nem a magyar balliberalizmus talaján állunk. Nem kötődünk egyetlen politikai párthoz, erőhöz sem. A szerzőket nagyjából olyan körből választjuk ki, akiktől ezt a szemléletet várhatjuk.

■ **anBlok:** *Ebben a megközelítésben változott-e a cigányokat érintő kérdések megítélése a szerkesztőség részéről az elmúlt években? Mert rengeteg minden történt e téren 2006 óta, és a Hírszerző eközben állandó hozzászólója lett a témának.*

S. L.: Abban semmi sem változott, hogy mi természetesen nem fogadjuk el semmiképpen a rasszizmust, ahogy a kommunizmust sem, tehát nem fogadjuk el azt, amit a Jobbik beteges paranoiával művel, de ugyanígy nem fogadjuk el azt, hogy a hazai balliberális elit politikai korrektsége a cigányokat a tettesáldozat skálán kizárólag az áldozati oldalon hajlandó látni. Az egyéni felelősséget próbáljuk nézni. Ha rasszista támadás ér valakit, akkor egyértelműen tudjuk, melyik oldalon állunk. De nem szeretnénk elfogadni vagy érveket adni a balliberális politikai korrektség mellett sem. Megpróbálunk ezen a vékony jégen táncolni, társadalmi tabukat törni, természetesen nem úgy, mint a Jobbik: a kollektív bűnösség gondolatát teljesen elhibázott megközelítésnek tartjuk. De azt látjuk, hogy nagyon káros az a baloldali attitűd is, amely a szőnyeg alá söpri a romák saját személyes felelősségét, miközben olyan esetek fordulnak elő a falvakban, mint a terménylopások, a falu terrorizálása, a konfliktuskereső viselkedés. Nem akartuk feltétlenül tematizálni a romakérdést, de hírportál vagyunk, jöttek az események, reagálnunk kellett rájuk. Jött Olaszliszka, jöttek a romagyilkosságok, jött a „segélyért közmunkát” kérdése, amit mi felvállaltunk (nem úgy, mint a monoki polgármester). Akárcsak azt, hogy jó a gyerekek óvodáztatásához, iskoláztatásához kötni a segélyek kifizetését.

■ **anBlok:** *Olaszliszka után Papp László Tamás elkezdett arról írni a Hírszerzőn, hogy a balliberális antirasszista érvelés csődöt mondott, és hogy ki kell mondani azt, hogy a romák is követnek el bűncselekményeket, és ennek felismerése még nem rasszizmus. Sőt bagatellizálták az ún. „náciveszélyt”, amelyre a baloldaldalról jövő, antirasszista érvelésű publicisztikák előszeretettel hivatkoztak. Ilyen hangot addig nem nagyon lehetett hallani, tőletek sem. Ráadásul ma már a szélsőjobb retorikáját ti sem mosolyogjátok meg. Valami mintha megváltozott volna. Azt szeretnénk tudni, hogy ti ezt hogyan éltétek meg, hogyan próbáltátok kezelni.*

S. L.: A helyzet változott. A Gárdát az elején még inkább komikus alakulatnak tartottuk, amit olyan figurák alapítottak, mint Usztics Mátyás. Eleinte ez nem így nézett ki, ahogy ma. De aztán nagyon komoly dolgok történtek. Ugyanakkor nem lehet azt csinálni, hogy kihagyjuk mindenfajta kritika alól azt, ahogy a cigányok közül egyesek viselkednek. Sok romának nagy felelőssége van abban, hogy negatív kép alakult ki a cigány közösségekről. Remélem, nem kell hangsúlyozni, hogy ez nem kollektív megbélyegzés, csak olyan egyénekről, csoportokról van szó, akik a magatartásukkal sok problémát okoznak vidéken. Ebben van persze egy olyan intézményi, szociális és gazdasági felelősség is, amit a baloldal jogosan hangsúlyoz, de csak ezt emeli ki. Máshol mindig az egyén felelősségéről beszélnek, de a romák kapcsán erre nem hajlandók, és emiatt nagy felelősségük van abban, hogy a Jobbik a politikai mellett egy nyelvi, diszkurzív rést is be tudott tölteni. Egy olyan vákuumot, amit mi, baloldaliak, liberálisok, konzervatív liberálisok hagyunk kialakulni. Abban, hogy a Jobbik ilyen erőre kapott, a mi oldalunk is vétkes.

■ **anBlok:** *Ugyanakkor a jobboldalt is erőteljesen bíráljátok a cikkeitekben. Miközben a jobboldali retorika találmánya az „igazság kimondása”, az „őszinte beszéd” a cigányok „vétkeiről”, ami jócskán hozzájárult a kialakult cigányellenes közhangulathoz.*

S. L.: Abszolúte, folyamatosan ugyanazt a nyelvezetet használták, mint a szélsőjobb, és szimbolikusan együtt szerepeltek olyanokkal, akik a Kossuth téren szerepeltek. Amikor létrejött egy nagyon veszélyes helyzet 2006 őszén, akkor ők ugyanazon a színpadon szerepeltek, ott, ahol öt perccel azelőtt még zsidóztak és cigányoztak. A Jobbikkal kapcsolatos kritikájukban ezt a megkésettiséget nagyon álságosnak érzem. Most már a fejükre nőttek.

■ **anBlok:** *Volt-e olyan pont az elmúlt öt évben, ahol a szerkesztőségnek újra kellett gondolnia, hogy mit képvisel ezekben a kérdésekben?*

S. L.: Nem. Nincsen közös testületi álláspontunk ezekben a kérdésekben, egy tágabb konszenzus alapján dolgozunk. De volt olyan megközelítés is, ami ebbe nem fért bele, amit nem hoztunk le, mert félreérthető volt. Soha nem volt a fejünkben egy koherens pozícióváltás, csak követtük az eseményeket, amelyekre reagálnunk kellett. Lap vagyunk, nekünk azzal kell foglalkoznunk, amivel a napi politika foglalkozik. (Én persze szeretném, ha a Hírszerző elkötelezett „politikacsinálóvá” válna, mint a nagy amerikai neokonzervatív lapok, amilyen például a *Weekly Standard*.)

■ **anBlok:** *Elutasítjátok a cigányokkal kapcsolatos állásfoglalások közül egyrészt a jobboldal előítéletes, rasszista megközelítését, másrészt a baloldal tabusító hozzáállást is. Számotokra mi az az érvényes tudás, amely alapján ki lehet alakítani egy álláspontot a cigányokkal kapcsolatos kérdésekben?*

S. L.: A szociális szakmának nem a tudását kérdőjelezzük meg, hanem az abból fakadó politikai következtetéseit. Én legalábbis biztos nem akarok több államot, szocializmust. Ha az a kérdés Magyarországon, hogy rasszizmus vagy antirasszizmus, akkor nem kérdés, melyik oldalon állunk. Természetesen vannak viták a megszólalásaink körül, és mint minden internetes lap, tele vagyunk jobbikos kommentelőkkel. Ám ennél fontosabbnak tartjuk azt, hogy a romákat kiemeljük az áldozati kliséből. Úgy gondoljuk, hogy ennek a problémának a megoldásához nem az államnak kell beavatkoznia, hanem arra van szükség, hogy a piac szabadabb legyen, hogy tudjon nekik munkát biztosítani. Én abban hiszek, hogy nincs semmilyen alternatívája a nyílt beszédnek. Nem tabusítani kell a beszédet, hanem a ráció mezejére visszaterelni.

■ **anBlok:** *Írásokban nemcsak arról van szó, hogy miként nem kellene, illetve miként kellene beszélni, hanem megfogalmaztok konkrét, a cigányok kapcsán felmerülő, őket érintő javaslatokat, tennivalókat is. Ezeket a józan ész diktálja, vagy létezik egy neoliberalis, neokonzervatív megoldás a cigányokkal kapcsolatos kérdések megoldására?*

S. L.: Politikai portál vagyunk, nem neolib-neokon *think tank* (egyébként, bár lenne ilyen végre Magyarországon!). Nem gondolom, hogy a belpolitikai cikkekben feltárt problémáknak, a publicisták gondolatainak, felvetéseinek, akár konkrét javaslatainak közlésén túl feladatunk lenne „a” helyes megoldás sulykolása. Nem tudjuk a politikusok helyett a szennyest eltakarítani. A gazdaság- és szociálpolitika az ő bizniszük, mi legfeljebb arra tudjuk felhívni a figyelmet, hogy ne kezeljék (le) paternálisan a romákat, tartsák őket partnereknek, engedjenek végre teret az egyéni, piaci, civil kezdeményezéseknek.

■ **anBlok:** *Nehéz megérteni, hogy egy piacpárti megközelítésben miért nem a gazdaságpolitika bírálata kapja a főszere-*

pet. Vajon mit tehetnek a leginkább marginalizálódott, ellehetetlenült, esély nélkül maradt, adott esetben roma származású munkavállalók annak érdekében, hogy a piac teremtsen lehetőséget a boldogulásukhoz? Nem rosszhiszemű dolog közmunkára „küldeni” azokat, akik számára nincsenek munkahelyek? Nem „népnevelés” ez, amely mögött az a félelem húzódik meg, hogy aki nem dolgozik, az könnyen elszokik a munkától, és ki tudja, mivé válik, miket fog elkövetni? Miközben a közmunka nem helyettesíti a piacot.

S. L.: A közmunka szerintem egyáltalán nem helyettesíti a piaci munkahelyeket. Nem is arra van. Álságos dolog a balos, mélyen piacellenes szociális munkásoktól azt hallani, hogy a közmunka eltéríti szegény romákat a „valódi” munkaerőpiacról. Helló, miről beszélünk? Hol vannak a válságtérsegekben a befektetők? Generációk nőnek fel a roma gettóban úgy, hogy soha nem láttak pozitív, dolgozó mintát maguk körül, miközben az uzsorás a király. Az évtizedes állami tétlenség, a segélyezés jelenlegi módja, az oktatásban az önkormányzati szegregáció termeli ki a közönnyt, az agressziót, a termény- és más lopásra ösztönző nyomort, aminél sokkal jobb megoldás a tisztességes közmunka. Nem csak ároktisztításról vagy falucsinosításról beszélünk, vannak komoly irodai közmunkák is. És igen, aki nem dolgozik, az tényleg elszokik a munkától. És önkéntelenül is cinizmusra, brutalitásra neveli a gyerekeit.

■ **anBlok:** Amikor néha olyanokat írok le, hogy „torz kulturális normarendszer” jellemzi a cigányokat, akkor ugyan nem faji sajátosságokról beszéltek, de egy olyan kulturális meghatározottságot hangsúlyoztok, ami kizárja a nyílt beszédet bármely cigány emberrel: hiszen így ő eleve csak a kultúrája által meghatározott módon szólalhat meg, beszélhet saját magáról. Ezt a fajta kulturális determináltságot nem szoktuk másokról, így magunkról sem feltételezni. Nem érzitek ezt veszélyesnek? Ki és milyen alapon jogosult értékelni bármely társadalmi csoport kulturális normarendszerét? Ez összeegyeztethető a neoliberais, neokonzervatív állásponttal?

S. L.: Nem gondolom, hogy „a” romákat mint olyanokat torz normarendszer jellemzi. Egyes embereknél, közösségeknél megfigyelhető, de nagyon is súlyos, sokakat zavaró jelenségről van szó. Ha ennek kritikáját egyből berakjuk a rasszizmus kategóriába, azzal védetté nyilvánítunk egy olyan magatartásmintát, amit pedig sürgősen meg kell változtatni. A romákat vissza kell végre fogadni a köztársaságba, a roma gyerekeket az iskolákba, ovikba! Piacpárti gazdaságpolitikával munkahelyeket kell végre teremteni! Az érintett romáknak meg el kell fogadniuk a mi civilizációs normáinkat, jogrendszerünket! Ennyi.

Készítette Gagyai Ágnes és Deme János

„Ezt még igazából nem dolgoztuk föl”

Beszélgetés Kóczé Angélával és Kovács Évával,
a Méltóságot Mindenkinél Mozgalom tagjaival

A Méltóságot Mindenkinél Mozgalom (MMM) tizenhat társadalomkutató hozta létre 2009-ben, válaszul az egyre erősödő cigányellenes közhangulatra és a rasszista támadásokra. A „Méltóság” olyan értelmiségiek politikai kezdeményezése, akiknek elismert tudományos munkásságában már évek, sőt évtizedek óta meghatározó téma volt a társadalmi kirekesztés, az előítéletek, az etnicitás, a roma kisebbségi helyzet, a munkanélküliség vagy az iskolai szegregáció. Az antirasszista mozgalom legfontosabb akciója az elmúlt évben a „Nem az én nevemben” elnevezésű arcképes internetes aláírásgyűjtés volt, amellyel a Jobbik Európai Parlamentbe való bejutása ellen tiltakoztak. A mozgalom két prominens képviselőjével, Kovács Évával és Kóczé Angélával készített interjúban arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen